

**WAWATON
PANYERATIPUN TEMBUNG JAWI MAWI
SASTRA JAWI DALASAN ANGKA,**

MITURUT

PUTUSAN PAREPATAN KUMISI KASUSASTRAN

ING

SRIWEDARI (SURAKARTA).

—

LANDSDRUKKERIJ — WELTEVREDEN

1926.

WAWATON PANYERATIPUN TEMBUNG JAWI

MAWI SASTRA JAWI DALASAN ANGKA,

MITURUT PUTUSAN PAREPATAN

KUMISI KASUSASTRAN ING

SRIWEDARI (SURAKARTA).

I. Tembung Lingga

1. Tembung lingga kaserat boten ngrangkep aksara.

tuna, wani, serat, lengga, banyu, dahana.

Kadosta: **ଠାଣ୍ଡା ଲାଞ୍ଚା ଲିଖାନ୍ତା ଫୁଲା ଫୋର୍ମା ଫେଲାନ୍ଦା**
tunna, wanni, serrat, lengnga, bannyu, dahhana.

Boten kaserat: **ଠାଣ୍ଡା ଲାଞ୍ଚା ଲିଖାନ୍ତା ଫୁଲା ଫୋର୍ମା ଫେଲାନ୍ଦା**
tannya.

Wonten ingkang nyebal: **ରାହାଯୁ**

rahayu, rahayu,

Déné: **ଖାଲାଲା** sanadyan sanès tembung lingga ugi boten kaserat: **ଖାଲାଲା** awit saking
ayu, ra.

tembung lingga: **ରାହରା** angsal ater-ater: **ରା**

raharja, rahajeng,

Makaten ugi: **ଖାଲାଲା** **ଖାଲାଲା** lan sapanunggilanipun.

2. Tembung lingga nigang wanda ingkang purwanipun menga nglegena. Sanadyan ungelipun purwaning
lingga wau mawi sandhangan pepet, inggih kaserat nglegena, kadosta:

nagara, salaka, watarra, manawa, badhaya.

କାଳାକାଳା ଲାଟାକାଳା ଫୋରାକାଳା ଫୋରାକାଳା

3. Tembung lingga nigang wanda ingkang purwanipun sigeg ing aksara irung, kaserat kados
pakecapanipun, kadosta:

cempurit, tembaga, sembada, lenggana, jempana.

h. **ଲିଙ୍ଗାଖାନ୍ତା ଶିଳ୍ପାନ୍ତା ଲିଙ୍ଗାନ୍ତା ଫୁଲାନ୍ତା ଲିଙ୍ଗାନ୍ତା**
lampita, sangsara.

n. **ପାଣୀନ୍ତା ଘରାନ୍ତା**

4. Wanda ingkang dédé wanda wekasan boten saged nganggé pepet layar; manawi boten dipun-keret,
drekuku, greji, warna, warta.

inggih namung dipun-layar, kadosta: **ଫୁଲାନ୍ତା ଗୁଲାନ୍ତା ଲାଟାନ୍ତା ଲାଟାନ୍ତା**

Kajawi tembung-tembung ngamanca ingkang badhé kacethakaken, kadosta:

ghuperpur jéndral, prosès perbal.

ବ୍ୟାକ୍‌ର୍ତ୍ତନଙ୍କୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲାଯାଇଥାଏ

ca, ja,

na,

5. Manawi nunggil tembung, pasangan: ବାଜା ରତ୍ନା boten kenging wonten sangandhapipun sisigeg: ରତ୍ନା

nya wanyci (wanci), janyji (janji).

kedah: ରତ୍ନା, kadosta: କଲାପା ରତ୍ନା

klapa kalapa,

6. Tembung: ରତ୍ନା ବେଳା boten kaserat: ରତ୍ନା ବେଳା

bludru baludru.

ରତ୍ନା (ରତ୍ନା) " ରତ୍ନା (ରତ୍ନା)

sasaminipun.

Namung manawi wonten prelunipun, upami kadamel njangkepaken guru wicalaning sekar, saweg
kalapa, baludru.

kenging kaserat: ରତ୍ନା ବେଳା ରତ୍ନା (ରତ୍ନା)

donya, sonya

7. ରତ୍ନା ରତ୍ନା sarta: ରତ୍ନା ରତ୍ନା sami kaserat nganggé taling-tarung, boten nganggé suku.

8. Tembung ngamanca ingkang sampun kanggé ing tembung jawi, panyeratipun miturut pakecapanipun
bagasi,

tembung ngamanca wau, kadosta: ରାଗା ଦାଳା saking *Bagage*.

Katranganipun Pangrembag

1. Panyeratipun tembung lingga mawi ngrangkep aksara, punika namung kabekta saking pakulinan, utawi
citta, bikku,

tiru-tiru seratan basa Sanskrita, upaminipun: ଲିଂଗକା ଲିଂଗକା sapanunggilanipun. Sarèhning boten
citta, bikku, cita, biku,

wonten gunanipun, sarta ing sapunika tembung: ଲିଂଗକା ଲିଂଗକା kaserat: ଲିଂଗକା ଲିଂଗକା mila

tunna, wanni, bannyu tuna, wani, banyu,

tembung: ରାଗା ରାଗା ରାଗା sapanunggilanipun, inggih prayogi kaserat: ରାଗା ରାଗା ରାଗା
sapanunggilanipun.

tanya

Seratan: ରାଗା ରାଗା punika sampun turut kaliyan panunggilanipun:

munnya munya

ରାଗା

—

ରାଗା

donya.

ରାଗା ରାଗା

—

ରାଗା ରାଗା

tannya,

tanya,

Nanging: **ରାଗ୍ନି** dados: **ରାଗ୍ନି** ndadosaken kalintuning pamaos, paseksènipun tembung:
kasa,

ରାଗ୍ନି sanajan leresing ungelipun: kā-sā nanging tiyang wicanten mungel kå-så; mila tembung:

tanya,

tannya,

ରାଗ୍ନି kedah kaserat: **ରାଗ୍ନି** supados boten kalintu pamaosipun.

2. Tembug lingga nigang wanda ingkang purwanipun legena menga, pakecapanipun wanda wiwitan wau mawi pepet, nanging panyeratipun prayogi kalastantunaken legena, mila makaten, amargi taksih kathah wacaka, bawana, caraka.

ingkang boten tumrap, manawi kadunungan pepet, upaminipun: **ରାଗ୍ନାରାଜା ରାଗ୍ନାରାଜା ରାଜାରାଜା**

3. Temung lingga nigang wanda ingkang purwanipun sigege aksara irung, punika pakecapaning purwanipun wonten warni kalih: mawi pepet utawi legena, mila panyeratipun prayogi karuntutaken akaliyan pakecapanipun.
4. Ing tembung jawi wanda sangajengipun wanda wekasan, boten wonten ingkang sigege, kajawi sigege ing aksara irung.

ra, ("layar")

Sisigeg: **ରା** ingkang tumrap wanda sangajengipun wanda wekasan, pakecapanipun cara re.

jawi dados: **ରା**

ardi,

redi.

ରାଜୀନା — **ରାଜୀନା**

arja,

reja.

ରାଜୀନା — **ରାଜୀନା**

arsi,

resi.

ରାଜୀନା — **ରାଜୀନା**

parlu,

prelu

perlu.

Mila tembung: **ରାଜୀନା** manawi manut pakecapan jawi prayogi kaserat: **ରାଜୀନା** boten **ରାଜୀନା**

5. Warganeting aksara punika kedah taksih dipun-éngerti, boten namung tumrap ater-ater anuswara dang, dandang, bang,

kémawon, tumrap tembung lingga inggih makaten, sarojaning wod **ରାଜୀନା** dados: **ରାଜୀନା ରାଜୀନା** dados:

bambang, cang canycang (cancang),

ng

na, ma, nya,

ରାଜୀନା ରାଜୀନା dados: **ରାଜୀନା** ; malihing: **(ରାଜୀନା)** dados: **ରାଜୀନା ରାଜୀନା** punika sababipun boten

anyjara (anjara),

any-.

sanès namung saking ngruntutaken warganeting aksara, mila: **ରାଜୀନାରାଜୀନା** ater-ateripun kedah: **ରାଜୀନାରାଜୀନା**

nya,

na,

ca, ja,

Sisigeg **ରାଜୀନା** punika dados susulihipun: **ରାଜୀନା** manawi wanda urutipun aksara: **ରାଜୀନା ରାଜୀନା** samanten punika manawi taksih nunggil tembung.

- 6.

7.

8. Panunggilanipun malih:

fiets	kaserat: ბარლი érloji (arloji).	pit
horloge	" ოლო(ლო)ოლოვაზე kumpeni.	
Compagnie	" მაკაპე maskapé.	
maatschappij	" მაკაპე	

II. Tembung Andhahan Ingkang Mawi Ater-Ater

1. Anuswara:

ha,

h. Manawi purwaning linggah luluh, ater-ateripun anuswara boten kaserat nganggé: ღა

ngatag, nantang, nyamber, mranata.

kadosta: ღაღაღუ ღაღაღუ ღაღაღუ ღაღაღუ

Manawi wonten prelunipun kénging kaserat:

angatag, anantang, anyamber, amranata.

ღაღაღაღუ ღაღაღაღუ ღაღაღაღუ ღაღაღაღუ

n. Manawi purwaning lingga boten luluh, kadosta:

andadar, anjaketet, andhedher, anggithing, ambuwang

ღაღაღაღაღუ ღაღაღაღაღუ ღაღაღაღუ ღაღაღაღუ

punika boten kénging kaserat:

dadar, jakétet, dhédhér, githi, buwang.

ღაღაღაღუ ღაღაღაღუ ღაღაღაღუ ღაღაღაღუ

2. Tembung-tembung tanduk ingkang purwaning lingganipun luluh kaliyan ater-ateripun anuswara, pa,

manawi angsal ater-ater: ღა purwaning tanduk boten karangkep

panembah, panyekel,

Kadosta: ღაღაღაღუ ღაღაღაღაღუ
pannembah, pannyekel.

Boten kaserat: ღაღაღაღუ ღაღაღაღაღუ
ka.

3. Bawa: ღა

ka,

Tembung bawa: 𠂇𠂇 ingkang ater-ateripun boten luluh kaliyan purwaning lingga, ater-ateripun:

ka,

kedadak.

𠂇𠂇 kedah kapepet, kadosta: 𠂇𠂇𠂇𠂇𠂇

ha,

pi, pri,

4. Tembung ingkang apurwa aksara: 𠁧𠁧 manawi dipun-ater-ateri: 𠂇𠂇 𠂇𠁧𠁧 boten éwah, kadosta:

piangkuh,

piawon,

piala.

𠂇𠂇𠂇𠂇 𠂇𠂇𠂇𠂇𠂇 𠂇𠂇𠂇

ya,

piyagem,

priyongga.

Ingkang nyebal, purwanipun éwah dados: 𠁧𠁧 kadosta: 𠂇𠂇𠂇𠂇 𠂇𠁧𠁧𠁧𠁧

Katranganipun Pangrembag

1. h. Ater-ater anuswara punika sayektosipun: swaranipun sandhangan cecak (brengengengipun aksara ha,

irung), mila tembung tanduk ingkang purwaning lingganipun luluh prayogi kaserat tanpa: 𠁧𠁧

nantang,

ha,

hanantang,

kadosta: 𠁧𠁧 𠁧 déné manawi wonten parlunipun kénging kaulur mawi: 𠁧𠁧 kaserat: 𠁧𠁧 𠁧

upaminipun tumrap ing kidung.

2. Kriya-wacaka, sarta karana-wacaka, panyeratipun katurutaken kaliyan tandukipun, sami boten mawi na.

nyigeg: 𠁧𠁧

ke-

ka-,

3. Ing kina ater-ater: 𠁧 𠁧 boten wonten, ingkang wonten ater-ater: 𠁧 𠁧 upaminipun:

ton — katon, jog — kajog,

𠁧𠁧𠁧 𠁧 — 𠁧𠁧𠁧𠁧 𠁧 𠁧𠁧 𠁧 — 𠁧𠁧𠁧𠁧 𠁧

kèli,

ka

+

ili,

kolu,

Tembung: 𠁧𠁧𠁧 𠁧 manut wawaton sandi saking: 𠁧 + 𠁧𠁧𠁧 𠁧 𠁧𠁧 𠁧 manut wawaton

ka + ulu

sandi saking: 𠁧 + 𠁧𠁧

ke

+

ili,

ke

+

ulu

ka.

Boten saking: 𠁧 + 𠁧𠁧 𠁧 + 𠁧𠁧 𠁧 dados sampun téteala ater-ateripun: 𠁧 𠁧

ka,

Nanging ing jaman sapunika ater-ater: 𠁧 𠁧 tumrap ing tembung ingkang purwanipun boten

ka-

ke-

luluh, pakecapanipun warni kalih: 𠁧 (tanggap) kaliyan: 𠁧 (bawa), suraosipun bédha.

ka-

Mila ater-ater: **ବା** (bawa) tumrap ing tembung ingkang purwanipun boten luluh, kédah kapepet,

ka-.

manawi badhé damel cawuhing suraos kaliyan tanggap: **ବାପ୍ରା**

Dados: kacemplung, kablasuk, kajeglong, ater-ateripun boten perlu kapepet:
kacemplung, kablasuk, kajeglong.

ବାମୀଯେହୁନ୍ତା ବାଲ୍ମୀକିର୍ଣ୍ଣା ବାଦିକର୍ମନ୍ତା

ha, pi, pri,

4. Tembung ingkang apurwa: **ବାନ୍ଧା** angsal ater-ater: **ବାନ୍ଧା** (ବାନ୍ଧା) manawi lingganipun taksih cetha sanget,

ha, ya.

purwanipun lastantun kaserat: **ବାନ୍ଧା** ingkang lingganipun sampun kirang cetha, éwah dados: **ବାନ୍ଧା**

III. Tembung Andhahan Ingkang Nganggé Seselan

ra, la.

1. Seselan: **ଖା ଟାଙ୍କା** Kaserat miturut pangrimbagipun seselan.

prentul, jlerit, glereng.

Kadosta: **ବୁଝେଣ୍ଟା ଜିଖାଣ୍ଟା ଗିଲ୍ଲା**

parentul, jalerit, galereng.

Boten kaserat: **ବାଦୁଳିଷ୍ଟା ଫଲ୍ଗୁଖାଣ୍ଟା ପଲ୍ଲା**

parentul, jalerit, galereng.

Manawi wonten prelunipun kénging kaserat: **ବାଦୁଳିଷ୍ଟା ଫଲ୍ଗୁଖାଣ୍ଟା ପଲ୍ଲା**

na, pinayungan, na.

2. Seselan: **ବାନ୍ଧା** kadosta: **ବାନ୍ଧାଶର୍କାରୀ** punika kaserat tanpa pasangan: **ବାନ୍ଧା**

Katranganipun Pangrembag

na, ma,

1. Murih runtut kaliyan panunggilanipun seselan: **ବାନ୍ଧା** sarta: **ଫଳା** panyeratipun tembung ingkang angsal

ra, la, jalerit,

seselan: **ଖା** utawi: **ଟାଙ୍କା** kedah kaulur: **ଫଲ୍ଗୁଖାଣ୍ଟା** manawi wonten parlunipun kénging kacekak:

jlerit,

ଫଲ୍ଗୁଖାଣ୍ଟା

na,

2. Rangkepipun: **ବାନ୍ଧା** sepen ing sabab, namung kabekta saking pakulinan, dados boten wonten gunanipun,

na,

mila: ମାଁ prayogi boten karangkep.

IV. Tembung Andhahan Ingkang Mawi Panambang

a,

a

1. Panambang ingkang apurwa aksara: ମାଁ manawi tumrap ing wanda sigeg: ମାଁ nipun malih dados aksara sisigeg wau, kadosta:

awanna (awana), watakké (wataké), lelessan (lelesan), nanggappi (nanggapi), gegemmen (gegemen), raabbana (raabana).

ମାଁ ଲାଭାନ୍ତରୀ ରୂପେ କିମିଳ୍ଯୁଗ୍ର ଖଣ୍ଡାନ୍ତରୀ

-a

2. Panambang ମାଁ

-a,

h. Manawi wonten sawingkingipun wanda menga nglegena, kaserat tetep: ମାଁ kadosta:

bisa'a.

ମାଁଧାରା

ya,

n. Éwah dados: ମାଁ manawi sumambet wanda menga kanthi: wulu, utawi: taling, samanten

ya,

punika manawi wanda wau sanès: ମାଁ

waniya (wani'a), dhédhéya (dhédhé'a).

Kadosta: ମାଁଦଶା ମାଁଦଶା

priyayi'a , kapriyé'a ,

Nanging: ମାଁଦଶା ମାଁଦଶା

priyayiya , kapriyeya .

Boten kaserat: ମାଁଦଶା ମାଁଦଶା

wa,

c. Éwah dados: ମାଁ manawi sumambet ing wanda menga kanthi: suku utawi: taling-tarung,

wa,

samanten punika bilih wanda wau sanès: ମାଁ

niruwa (niru'a), bodhowa (bodho'a).

Kadosta: ମାଁଦଶା ମାଁଦଶା

nawu'a , cuwo'a .

Nanging: ମାଁଦଶା ମାଁଦଶା

nawuwa ✕ , cuwowa ✕ .

Boten kaserat: ଗୋଟିଏ ରୂପାନ୍ତରଣା

-é,

-né,

na,

3. Panambang: ମନାଵି manawi sumambet wanda menga, éwah dados: ମନାଵି dados tanpa pasangan: ମନାଵି kadosta:

jara	jara'né	☒	,	jaranné	☐
ମନାଵି	ମନାଵିନା	boten:	ମନାଵିନ୍ଦ୍ରି		
alu	alu'né	☒	,	alunné	☐

ମନାଵି — ମନାଵିନା ” ମନାଵିନ୍ଦ୍ରି

-i,

-an

4. Panambang: ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ rumiyin, kadosta: ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ

padha	madhanni (madhani).
ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ	ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ
gënti	anggentènni (anggentèni).
ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ	ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ
bau	ambaonni (ambaoni).
ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ	ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ
-an,	

5. Panambang: ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ

h. Manawi tumrap ing wanda menga, ingkang mawi sandhangan: wulu utawi: taling mangka ya,

boten luluh, purwaning panambang malih dados: ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ kadosta:

dadi	kadadian	(kadadian).
ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ	ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ	
gadhé	pagadhéyan	(pagadhéan).

ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ — ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ

Manawi tumrap ing wanda menga, ingkang mawi sandhangan: suku utawi: taling-tarung, wa,

mangka boten luluh, purwaning panambang dados: ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ kadosta:

laku	kalakuwan	(kalakuan)).
ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ	ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ	
jago	jagowan	(jagoan)).

ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ — ମଧ୍ୟାନ୍ତରିକୀଁ

n. Wonten tembung sawatawis ingkang wandanipun wekasan kadunungan wignyan, nyebal saking wawaton IV. I. kadosta:

wérah	—	karuwan.
କାଳ୍ଯ	—	କାଲ୍ୟାନ୍ତାନ୍ତାନ୍ତା
kaliyah		kaliyan.
ପାଲିଖ	—	ପାଲିଯାନ୍ତାନ୍ତାନ୍ତା
palih		paliyan.
ପାଲିହାନ୍ତା	—	ପାଲିହାନ୍ତାନ୍ତା (sedhèrèk nunggil suson).
palihan		paron.

Nanging: ପାଲିହାନ୍ତାନ୍ତା (Krama), ngokonipun: ପାଲିହାନ୍ତାନ୍ତା

-é,

c. Tembung-tembung ing adeg-adeg: (n.) nginggil punika, manawi angsal panambang: ପାଲାନ୍ତା
wignyanipun terkadhang wangslu, kadosta:
karuhanan
karuhané (karuhané).

ପାଲିଯାନ୍ତା	—	ପାଲିହାନ୍ତାନ୍ତାନ୍ତା
palian		palihanné (palihané).
ପାଲିହାନ୍ତା	—	ପାଲିହାନ୍ତାନ୍ତା
-en,		-nen,

6. Panambang: ପିଣ୍ଡାନ୍ତା manawi sumambet ing wanda menga, éwah dados: କିଣ୍ଡାନ୍ତା kadosta:

ujia	—	ujanen.
ପାନୁ	—	ପାନୁନ୍ଦିନ୍ଦାନ୍ତା
panu		panunen.
ପାନୁ	—	ପାନୁନ୍ଦିନ୍ଦାନ୍ତା
-ana,		-an

7. Panambang: ପାଠାନ୍ତା manawi sumambet ing wanda menga, mawi kapitulungan panambang: ପାଠାନ୍ତା
rumiyin, kadosta:

aba	—	ngabannana (ngabana).
ପାଲେନା	—	ପାଲେନାନ୍ଦାନ୍ତା
tali		talenana (talenana).
ପେପେ	—	ପେପେନାନ୍ଦାନ୍ତା
pépé		pepenana (pepenana).
ଲାକୁ	—	ଲାକୁନାନ୍ଦାନ୍ତା
laku		lakonana (lakonana).
ଗଧନ୍ତା	—	ଗଧନ୍ତାନ୍ଦାନ୍ତା
gadho		gadhonana (gadhonana).
ପାଠାନ୍ତା	—	ପାଠାନ୍ତାନ୍ଦାନ୍ତା

-aké.

8. Panambang: ပျောက်နော့

ka

h. Manawi sumambet ing wanda menga, wanda wau kasigegaken: ရုဏ် rumiyin, panambangipun

-aké,

lastantun: ပျောက်နော့ bilih wanda wau kadunungan: wulu, malih dados: taling, manawi

kadunungan: suku, dados: taling-tarung, kadosta:

tapa

napakaké.

လန်ဆူ — အမောဇာ-ပျောက်နော့

lali

nglalèkaké.

စာကို — အံ့ဌာ-ပျောက်နော့

gedhé

anggedhékaké.

ပါဗျာ — သံဗြာ-ပျောက်နော့

aju

ngajokaké.

ဟန္တု — အော်ဒေါ်-ပျောက်နော့

bodho

ambodhokaké.

ဘဏ္ဍားဘဏ္ဍာ — ပျော်နှေ့ဘဏ္ဍာ-ပျောက်နော့

-na

-aké,

n. Tembung ingkang wandanipun sigeg: ရုဏ် manawi angsal panambang: ပျောက်နော့ wonten

na,

ka,

-aké,

ingkang sisigegipun: ရုဏ် punika malih dados: ရုဏ် salajengipun panambang: ပျောက်နော့ éwah
-kaké,

dados: ဝောက်နော့ kadosta:

pakan

makakkaké (makakaké).

ဟဂေါ် — အော်ဒေါ်-ပျောက်နော့

éwon

kaéwokkaké (kaéwokaké).

ဘုရားဘုရား — ဝောက်ပုရားဘုရား-ပျောက်နော့

-na.

9. Panambang: ရုဏ် Manawi sumambet ing wanda sigeg, boten éwah, kadosta:

golèk — golèkna.

na,

ဘုရားဘုရား — ဘုရားဘုရား Manawi wonten perlunipun badhé angulur, panambang: ရုဏ်
-ena, golèk'ena.

kénging kaulur: ပို့စား kadosta: ဘုရားဘုရား-ပို့စား

-ipun,

-nipun,

10. Panambang: ပို့ယျား manawi tumrap ing wanda menga malih dados: ပို့ယျား kadosta:

uwa	cuwanipun, ✓	cuwannipun (cuwanipun) ✗ .
ରୂପା roti	ରୂପାନ୍ତିଲ୍ଲା rotinipun, ✓	ରୂପାନ୍ତିଲ୍ଲା rotennipun (rotenipun) ✗ .
ପୁତୁ putu	ପୁତୁନ୍ତିଲ୍ଲା putunipun, ✓	ପୁତୁନ୍ତିଲ୍ଲା putonnipun (putonipun) ✗ .
ହାନ୍ତି ha,	ହାନ୍ତିଲ୍ଲା ha, l	ହାନ୍ତିଲ୍ଲା

11. Tembung wisésana lingga, manawi angsal panambang: ହାନ୍ତି kaserat manut pakecapanipun, dados tanpa

na,

pasangan: ହାନ୍ତି

sabukkan (sabukan) — sabukkana (sabuk'ana ✓).

Kadosta: ହାନ୍ତି କାନ୍ଦାନ୍ତି — ହାନ୍ତି କାନ୍ଦାନ୍ତି
sabukkanna ✗.

Boten kaserat: ହାନ୍ତି କାନ୍ଦାନ୍ତି

Katranganipun Pangrembag

1.

2.

ha,

h. n. c. Panambang: ହାନ୍ତି manawi tumrap ing tembung ingkang wandanipun wekasan menga

ha,

tanpa sandhangan swara, boten éwah, taksih tetep: ହାନ୍ତି manawi wanda wekasan wau

ha,

ya

kadunungan ulu utawi taling, panambang: ହାନ୍ତି malih dados: ହାନ୍ତି manawi karaketan suku utawi

ha

wa,

taling-tarung, panambang: ହାନ୍ତି malih dados: ହାନ୍ତି samanten punika manawi wanda wekasan wau

ya

wa.

dédé aksara: ହାନ୍ତି utawi: ହାନ୍ତି

-e,

3. Panambang: ହାନ୍ତି manawi tumrap ing tembung ingkang wandanipun wekasan menga, kapitulungan

na,

-ane

-an

ing brengengenging: ହାନ୍ତି dédé panambang: ହାନ୍ତି saupami kapitulungan panambang: ହାନ୍ତି amasthi sandhangan: wulu utawi suku ing wanda wekasan, malih dados: taling utawi taling-tarung; mangka kawontenanipun boten makaten.

dhuku,

dhukuné,

dhukonné.

✗

ହାନ୍ତି — ହାନ୍ତିନାନ୍ତି boten: ହାନ୍ତିନାନ୍ତି

budi,	budiné,	budenné.	✖
ବୁଦ୍ଧିନୀ	—	ବୁଦ୍ଧିନୀରାଜୀ	” ବୁଦ୍ଧିନୀରାଜୀଙ୍କୁ
Pramila:			
jara	-e	jarané	jaranné. ✖
ଧରୁ + ରାଜୀ = ଧରୁରାଜୀ	boten: ଧରୁରାଜୀଙ୍କୁ		
dhuku	-e	dhukuné	dhukunné. ✖
ବୁଦ୍ଧି + ରାଜୀ = ବୁଦ୍ଧିରାଜୀ	”	ବୁଦ୍ଧିରାଜୀଙ୍କୁ	
budi	-e	budiné	budinné. ✖
ବୁଦ୍ଧି + ରାଜୀ = ବୁଦ୍ଧିରାଜୀ	”	ବୁଦ୍ଧିରାଜୀଙ୍କୁ	
	-i		

4. Panambang: ସମ୍ଭା yèn tumrap ing tembung ingkang wandanipun wekasan menga tépéla angsal

-an

pitulunganipun panambang: ଶାନ୍ତି tandhanipun, déné sandhangan ulu utawi suku ingkang dumunung ing wanda wekasan malih dados: taling utawi taling-tarung, upaminipun:
 ijji ngijénni (ngijéni).

ସମ୍ଭା	—	ନେମନ୍ତିରାଜୀଙ୍କୁ
temu		nemonni (nemoni).
ମଧ୍ୟ	—	ମଧ୍ୟରାଜୀଙ୍କୁ
madha	-i	madhanni (madhani).

Mila: ଶାନ୍ତି + ସମ୍ଭା == ଶାନ୍ତି ସମ୍ଭା ରାଜୀ ଙ୍କୁ

5.

-an

h. Panambang: ଶାନ୍ତି manawi tumrap ing tembung ingkang wandanipun wekasan sarta

-yan

kadunungan ulu utawi taling, suku utawi taling-tarung, manawi boten luluh: dados: ଶାନ୍ତି

-wan

utawi: ଶାନ୍ତି punika amung ngruntutaken akaliyan pakecapanipun.

-an

n.-c. Panambang: ଶାନ୍ତି manawi tumrap ing tembung ingkang wandanipun wekasan

kadunungan wignyan, boten éwah; namung tumrap ing tetembungan sawatawis ingkang mèh ical uwiting tegesipun, sandhangan wignyan ing wanda wekasan kabucal. Manawi wanda wekasan
 -an

wau kadunungan ulu, panambang: ଶାନ୍ତି malih dados:

-yan

-wan.

ଶାନ୍ତି bilih kadunungan suku, malih dados: ଶାନ୍ତି

palih paliyan. kalih kaliyan. karuh karuhan.

ဟନ୍ତିୟ ହନ୍ତିଷ୍ଠାନ୍ତିୟ କଣନ୍ତିୟ — କଣନ୍ତିଷ୍ଠାନ୍ତିୟ କଣଖ୍ଯ — କଣଖ୍ଯପାନ୍ତିୟ
karuhanné (karuhane),

Tembung: କଣଖ୍ଯପାନ୍ତିୟ sandhanganipun wignyan kalastantunaken, amargi swaranipun cetha.

-en

-é

6. Panambang: ଲିଙ୍ଗକ୍ରୀ kawontenanipun kados panambang: ତମାୟ yèn tumrap ing tembung ingkang
-an

wandanipun wekasan menga, boten kapitulungan panambang: ଲାଙ୍ଗକ୍ରୀ namung kapitulungan
-na.

brengengenging aksara: କଣା

an,

7. Panambang: ଲାଙ୍ଗକ୍ରୀ manawi tumrap ing tembung ingkang wandanipun wekasan menga, kapitulungan
an

i,

an,

panambang: ଲାଙ୍ଗକ୍ରୀ rumiyin, katranganipun kados panambang: ଲାଙ୍ଗକ୍ରୀ amargi panambang: ଲାଙ୍ଗକ୍ରୀ
punika dados rimbag: sambawa (agnya)ning i-kriya.

8.

h. Tétéla saking pakecapan, tembung ingkang wandanipun wekasan menga manawi
-ake, ka,

kapanambangan: ଲାଙ୍ଗକ୍ରୀ kapitulungan ing sisigeg: କଣା rumiyin, upaminipun:
lara nglarakake.

କଣା — ଲାଙ୍ଗକ୍ରୀ
nglarakake, a,

Panyerat: ଲାଙ୍ଗକ୍ରୀ punika nyulayani traping panambang, déné: ଲାଙ୍ଗକ୍ରୀ purwaning
panambang boten malih dados sisigeging wanda wekasan, nanging wonten perlunipun, inggil
punika kanggé mbédakaken kaliyan tembung ingkang wandanipun wekasan sigeg ing aksara:
ka,

କଣା supados nggampilaken panyuraos, damel padhanging ukara.

na,

ka,

n. Sisigeg: କଣା punika asring kalintu ing: କଣା

takon

tékok.

କଣାକଣେକଣ୍ଠାନ୍ତିୟ — କଣାକଣେକଣ୍ଠାନ୍ତିୟ
katon kétok.

କଣାକଣେକଣ୍ଠାନ୍ତିୟ — କଣାକଣେକଣ୍ଠାନ୍ତିୟ
wadon wédok.

କଣାକଣେକଣ୍ଠାନ୍ତିୟ — କଣାକଣେକଣ୍ଠାନ୍ତିୟ

Wonten tembung ingkang wandanipun wekasan sigeg: **ଠଣ୍ଡା** manawi dipun-panambangi:

-aké,

na,

ka.

na,

ka,

ଶତ୍ରୁଷ୍ଟା sisigegipun: **ଠଣ୍ଡା** éwah dados: **ଠଣ୍ଡା** Sarèhning sisigeg: **ଠଣ୍ଡା** asring kalintu ing: **ଠଣ୍ଡା** mila traping panambang inggih kados manawi rumaket ing tembung ingkang wandanipun ka.

wekasan sigeg: **ଠଣ୍ଡା**

9.

-ipun,

-é.

10. Panambang: **ହାତପରମ୍ପରା** trapipun kados panambang: **ତପରା** Manawi tumrap ing tembung ingkang

-an,

wandanipun wekasan menga ing pakecapan kados kapitulungan panambang: **ହାତା** nanging panyeratipun boten.

V. Dwipurwa

1. Tembung dwipurwa ngrangkep sandhangan swara, kadosta:
rigen ririgen.

ଖାର୍ତ୍ତିକୀ

truka

ଖାଖାର୍ତ୍ତିକୀ

tutruka.

ଅନ୍ତଃବ୍ରାତ

weka

ଅନ୍ତଃବ୍ରାତା

weweka.

ବୋନ୍ଧତ

bondhot

ବୋନ୍ଧତା

bobondhot.

ଗୋନ୍ଦା

gonda

ଗୋନ୍ଦା

gagonda.

gogonda.

ଗଂଧା

—

ଗଂଧାboten kaserat: **ଗଂଧାର୍ଦ୍ଦା**

Katranganipun Pangrembag

Tembung dwipurwa tegesipun: wiwitan kalih (rangkep), purwaning tembung punika awujud: wanda. Sarèhning wanda punika manawi karangkep sandhanganipun swara katut, dados panyeratipun tembung dwipurwa inggih kedah ngrangkep sandhangan swara.

gonda,

gagonda,

gonda,

Tembung: **ଗଂଧାର୍ଦ୍ଦା** dados: **ଗଂଧାର୍ଦ୍ଦା** amargi sandhangan taling-tarung ing tembung: **ଗଂଧାର୍ଦ୍ଦା**

sasaminipun punika dédé taling-tarung lugu, tandhanipun, manawi dipun-panambangi ical:

gonda

gandane.

ଗଂଧାର୍ଦ୍ଦା — **ଗଂଧାର୍ଦ୍ଦା**

VI. Dwilingga

1. Tembung ingkang purwanipun: 〽 sarta wandanipun wekasan sigeg, manawi kadamel dwilingga,

purwanipun tembung ingkang wingking boten éwah dados sisigeg wau, kadosta:
alun alun-alun alun-nalun.

〽	〽	〽
alang	alang-alang	alang-ngalang.
〽	〽	〽

VII. Camboran

1. Buntutipun akaliyan bab VI. (Dwilingga), tembung camboran ingkang tembungipun ing ngajeng

a,

wandanipun ing wingking sigeg, sarta tembungipun ingkang wingking apurwa: 〽 purwa: 〽 wau

boten éwah, kadosta:

udan arum udan narum.

〽	〽	〽
sapit	abon	sapit
〽	〽	〽

Katranganipun Pangrembag

a,

Tembung ingkang apurwa aksara: 〽 manawi kadamel rimbag: dwilingga, sanajan pakecapanipun aksara:

a,

〽 purwaning lingga ing tembung ingkang wingking malih dados sisigeging wanda wekasan ing tembung

a,

ingkang ngajeng, nanging panyeratipun kalastantunaken aksara: 〽 prelunipun supados katingal cetha

a,

manawi punika tembung dwilingga. Makaten ugi aksara: 〽 purwaning tembung ingkang wingking

tembung camboran.

VIII. Tembung: 〽

ing,

1. Tembung ingkang apurwa: 〽 〽 〽 manawi dumunung wonten sawingkingipun: 〽 boten éwah,

ing alas, ing rembang, ing latar.

kadosta: **လိုပေးပေးသူ။ လိုပေးအား။**

ing ngisor, ing ngandhap, ing ngarep,

Wonten tembung sawatawis ingkang nyebal, kadosta: **လိုတိကျော်။ လိုလေ့မြှုပါ။ လိုလေ့လူပါ။**

ing ngajeng, ing ngatassé (ngatasé), ing ngaurip, ing ngriku.

လိုလေ့။ လိုလေ့အကျော်။ လိုလေ့ဟုံး။ လို/ဖွံ့ဖြူ။

IX. Gembung (Pasangan: ၁)

1. Gembung boten kénging tumrap ing pasangan ingkang kaserat wonten sangandhapipun sisigeg, kadosta:

anak kwalon

လာဇာဇာဂျော်ဘွဲ့။ boten kaserat: **လာဇာဇာကျော်ဘွဲ့**

rimbag dwipurwa

ခံ့မျှ။ " " **ခံ့နှံ။**

Katranganipun Pangrembag

Gembung punika kala kinanipun kalebet sandhangan, ananging ing jaman sapunika sampun limrah kaanggep pasangan, mila boten kénging kaserat rumaket ing pasangan ingkang dumunung wonten sangandhaping aksara, amargi badhé awujud aksara sungsun tiga.

X. Aksara Murda

1. Aksara murda namung kanggé wonten ing [tata prunggu](#), tegesipun kanggé pakurmatan, seseratan sanèsipun boten kenging nganggé aksara murda wau.

2. Boten ngwontenaken aksara murda: **ဗု** cerek, sarta: **ဗု** cerek.

candhi, kanthi, karna, karsha, èsthi, masjid.

3. Seratan: **ဓာတ်၊ ဏေတ်၊ အောက်၊ အောက်၊ ရုပ္ပာစ်၊ ရေအုံ** kedah kaserat:
candhi, kanthi, karna, karsa, èsthi masjid.

ဓာတ်၊ ဏေတ်၊ အောက်၊ အောက်၊ ရုပ္ပာစ်၊ ရေအုံ

Katranganipun Pangrembag

karna, karsha, kanthi, masjid, èsthi,

1. Aksara murda kanggé ing seseratan, kadosta: **အောက်၊ အောက်၊ ရုပ္ပာစ်၊ ရေအုံ** punika nulad cara Sanskrita, nanging kirang sampurna, amargi kathah ingkang boten katulad, mila prayogi kaicalan kémawon, makaten ugi namaning redi, lèpèn, kewan sasaminipun, inggih boten kaserat mawi aksara murda, amargi ingkang makaten punika tiru-tiru panganggénipun aksara murda ing sastra Latin,

dados aksara murda amung kantun kanggé ing tata-prunggu.

XI. Aksara Swara

1.

A, I, E, U, O,

h. Aksara swara: **ଓଶା ର୍ତ୍ତା ର୍ତ୍ତା ର୍ତ୍ତା ର୍ତ୍ତା** kanggé nyerati tembung manca, manawi sumedya kacethakaken.

re, le,

n. ର୍ତ୍ତା kaliyan: **ର୍ତ୍ତା** lastantun kanggé ing seseratan.

A, I, E, U, O,

2. **ଓଶା ର୍ତ୍ତା ର୍ତ୍ତା ର୍ତ୍ତା** Boten wenang dados pasangan, mila sisigeg ing ngajengipun kapangku,
wulan April.

kadosta: **ଅଦୋଳେନ୍ଦ୍ରଶଲ୍ଲମ୍ବନ୍ଧୀ**

le,adol lenga, edollen (edol'en),
ର୍ତ୍ତା manawi dados pasangan kawangsulaken: **ର୍ତ୍ତା** kadosta: **ଲାଗନ୍ଧକୁର୍ମିରଣା ଲାଗନ୍ଧକୁର୍ମିରଣା**
re

ର୍ତ୍ତା: pasanganipun lastantun ○ର୍ତ୍ତା

Katranganipun Pangrembag

1.

A, I, E, U, O,

2. Anggènipun aksara: **ଓଶା ର୍ତ୍ତା ର୍ତ୍ତା ର୍ତ୍ତା** boten kénging kanggé pasangan, amargi wujudipun salong sampun kados mawi pasangan, dados bilih kanggé pasangan, wujud sungsun tiga.

XII. Aksara Rékan

1. Aksara rékan kanggé nyerati tembung manca manawi parlu badhé kacethakaken
2. Aksara rékan ingkang sumambet ing wanda sigeg, manawi pasanganipun aksara rékan wau boten kaleres kaserat wonten sawingkinging sisigeg, aksaranipun sisigeg kedah kapangku, kadosta:
mukthir, ngabdul ghani.

ମୁଖ୍ତିର୍କିଂହା ନ୍ଗାବ୍ଦୁଲ୍ଲମ୍ବନ୍ଧୀକିଂହା

3. Aksara rékan manawi angsal sandhangan: wulu, pepet, cecak utawi layar, cecakipun tiga wonten dzikhir, farlu.
ngajeng (kiwa) sandhangan, kadosta: **ଚୌତ୍ରିକିଂହା ଲାଯାରିକିଂହା**

Katranganipun Pangrembag

1.

2.

maghrib, makhsar, makhluk, madzbah, muflis.
3. Sampun ngantos kelintu: ໂກຊີ້ແງໍາ ໂກທັນສ່າ ໂກດັ່ງແງໍາ ໂກຕູ້ແງໍາ ໂກຕູ້ແງໍາ
magh rib, makh sar, makh luk, madz bah,
lis

Boten kaserat: ໂກກ່າງຂົ້ມືອງ ໂກທັນການ ໂກທັນເປັນບັນຫາ ໂກຕູ້ແງໍາ ໂກຕູ້ແງໍາ
Af ghanistan, Afganistan.

Nanging: ໂເສດຖິ່ນຕົ້ມລຸ ບອຕິ: ໂເສດຖິ່ນຕົ້ມລຸ

XIII. Angka Jawi

1. Angka jawi amung kénging kanggé urut-urutaning bab sarta kanggé titi-mangsa.

XIV. Angka Rum

1. Angka Rum kénging kaanggé wonten ing seratan sastra jawi, inggih punika kanggé urut-urutan, angka taun, sasaminipun, déné aksara Latin kénging kasambut kanggé urut-urutan.

XV. Aksara Latin Dala Angkanipun

1. Aksara Latin dala angkanipun manawi kaserat amor kaliyan aksara jawi: kajèjèr, dados tumut kaserat sangandhap garis.

Katranganipun Pangrembag

Parlunipun kaserat jèjèr supados angringkesaken papan, bilih boten jèjèr rowa.

XVI. Aksara Arab Dala Angkanipun

1. Aksara Arab dala angkanipun, manawi kaserat awor kaliyan aksara jawi, kajèjèr, dados tumut kaserat sangandhap garis.

XVII. Angka: 2

- sakaliyan,
1. Angka: 2 boten kénging kanggé nyekak tembung: ຢາດຕາຕົ້ມຫາດແງໍາ utawi tembung dwilingga,
kadosta:

pangabekti sakaliyan, pangabekti²yan
ກະຕົວຳດົກ໌ລາດຕາຕົ້ມຫາດແງໍາ boten kénging kaserat: ກະຕົວຳດົກ໌²ຫາດແງໍາ
alun-alun alun².

ຫາດແງໍາ ຫາດແງໍາ² boten kénging kaserat: ຫາດແງໍາ²